

HO

hoger onderwijs
management

2

Juni
2021

Professional doctorate
Gelijkwaardig maar verschillend

Aanvullend onderwijs in het ho
Grote deelname

Leven Lang Ontwikkelen
Thuis werken en leren

COLUMN

Jacco van Uden
Lector Change Management aan De
Haagse Hogeschool en zelfstandig
organisatieadviseur.

Wat wil de praktijk?

“De praktijk” geldt als het alfa en omega van het hbo, de *conditio sine qua non* van ons handelen zoveel als mogelijk handhaven. Met de praktijk maak je bij ons geen grappen. Studenten denken we plezier te doen met gastdocenten en hun praktijkvoorbeelden, opleidingen hangen aan de lippen van werkveldcommissies en als onderzoekers weten we niet beter dat we geen schijn van subsidiekans maken wanneer we onze vraagarticulatie (“welke aantoonbaar uit de beroepspraktijk afkomstige vraag wordt aangepakt?”) zouden verprutsen.

Maar snappen we wel goed wat dat is, praktijk? En hoe ongelooflijk ingewikkeld praktijken eigenlijk zijn? Als we “praktijkgericht” aan onze spreekwoordelijke grootouders moeten uitleggen houden we het erop dat wij van het hoger beroeps- onderwijs ons bekommeren om échte vraagstukken van échte mensen. “Praktijkgericht” is het Rotterdam van de academische wereld: mouwen, poetsen, daden.

Maar die arbeideristische opvatting van praktijk volstaat natuurlijk niet. Voor een goed begrip van de praktijk moeten we ons wenden tot de theorie. Bijvoorbeeld die van Robert van Putten. Deze filosoof en bestuurskundige promoveerde afgelopen jaar op een prachtige studie rond de vraag hoe we kunnen ontsnappen aan het maakbaarheidsdenken zonder de hoop op te geven dat we iets zouden kunnen maken, bijvoorbeeld ‘beleid maken’.

Waar het maakbaarheidsdenken in *De ban van beheersing* wordt gepersonifieerd door de *social engineer* die met zijn uitdijende *toolkit* de werkelijkheid naar zijn hand probeert te zetten, maken we in het deel twee van het proefschrift kennis met de ambachtsman. In tegenstelling tot de *social engineer* ziet de ambachtsman de wereld niet als een op te lossen probleem. De ambachtsman weet zich te gast in *praktijken* en heeft zich daartoe op gepaste wijze te verhouden.

Van Putten betoogt dat praktijken zich maar moeizaam laten definiëren. Een goede praktijkbenadering weerstaat ‘de dingmatige en statische kijk op de werkelijkheid’ die de machinematige zienswijze van de *social engineer* kenmerkt. Praktijken moeten we juist verstaan in termen van processen, van flux, van doen, van komen en gaan. Ongrijpbaarheid is wat praktijken ten diepste definieert. Komt bij, zegt Van Putten, dat praktijken open grenzen hebben. Praktijken zijn principieel onaf, onvolmaakt en lopen voortdurend in elkaar over. Dit alles maakt dat we praktijken met grote bescheidenheid tegemoet zouden moeten treden: beeld je niet in dat je praktijken ondubbelzinnig zou kunnen snappen, maak je niet te veel illusies over hun kneedbaarheid.

Het gemak en de stelligheid waarmee we nog wel eens spreken over doet geen recht aan de taak waar we als hbo voor staan. Van Putten: ‘Praktijkenbenaderingen accentueren precies datgene wat het machinemodel wil negeren: de onvoorspelbaarheid, complexiteit, inherente openheid en steeds optredende onbedoelde gevolgen – belangrijke praktische problemen bij het machinemodel – worden juist als uitgangspunt genomen in praktijkenbenaderingen.’ Ga er maar aan staan. Goed praktijkgericht onderzoek zou wel eens veel ingewikkelder kunnen zijn dan zogenaamd fundamenteel onderzoek. Tijd voor meer theoretische diepgang in het hoger beroepsonderwijs?